

COLEGIUL MILITAR LICEAL BREAZA

REFERAT LA DISCIPLINA ISTORIE

„ATENA – PERIOADA ANTICĂ„

1. INTRODUCERE

Lucrearea de față își propune o incursiune în timp în această lume nouă și straveche a orașului și poporului atenian, cu realizările sale grandioase.

Lumea Atenei m-a fascinat încă din copilărie când bunica cu farmecul ei m-a adormea cu povești și legende din Olimp.

Dorința de a cunoaște această capitală europeană s-a împlinit în vacanța trecută când tatăl meu mi-a oferit cadou o excursie la Atena. Aici am descoperit construcții cu arhitectură modernă, parcuri fără seamăn ca frumusețe, monumete de artă încărcate de istorie în care trecutul și prezentul se întrepătrund creând o lume mirifică la care mulți visează. Am făcut parte din cei peste 30 de milioane de oameni care au plăcerea și norocul să viziteze aceste meleguri care le lasă o impresie și frumusețe fără margini.

Atena, capitala Greciei, este unul dintre cele mai vechi și interesante orașe ale Europei, cu o strălucită istorie, care ște-a păstrat peste milenii calitatea de capitală economică, politică și spirituală a lumii grecești, menținându-se până astăzi un adevărat oraș-muzeu cu prețioase vestigii care sunt vii și astăzi datorită mulțimei de vizitatori. Atena rămâne o capitală eternă, care simboizează drumul luminos al civilizației umane de la începuturi și până în prezent.

2. ISTORIA ÎNCEPUTURILOR SALE

Istoria Atenei este și istoria Aticii, a regiunii istorice unde se găsește acest oraș, iar locuitorii Aticii sunt ateniienii.

Atena, oraș din centrul Câmpiei Cephisiene a apărut în antichitate, la 8 km de mare. Această câmpie deschisă în partea sudică spre golful Saronic este înconjurată de dealuri printre care Aigaleos spre est și Pranes spre nord-est, Hymettos la est, iar golul dintre nord-est dintre Pranes și Hymettos este completat de structura de clădire cu frotoane a muntelui Pentelic. Râul Cephisos cuge spre vest, nu departe de oraș și este alimentat de două râuri mai mici, Eridandos și Iissos, la nod și la sud de Acropolă, ce avea să fie Acropola unui mare oraș, era inițial orașul însuși¹. Atena părea să aibe avantaje puternice, acropola se ridica deasupra câmpiei și stâncile abrupte nu erau prea confortabile atacatori. Urme ale unui palat micenian au fost descoperite aproape de centrul părții nordice și ziduri puternice cu multe fațade fuseseră construite în jurul

¹, „Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag

acestei zone în secolul al XIII î.Hr. . Aceste ziduri par să fi fost puternic influențate de zidurile Argolidei cu care se aseamănă mult².

Din punct de vedere al origini, ateneieni se lăudau că sunt o populație autohtonă, de rasă pură, nefiind niciodată cucerți de alții, dar Tucidide comentează acid afirmația arătând „ că acest lucru se întâmplase, totuși, deoarece Atica avea un sol sărac, chiar dacă forța Acropolei nu era deloc irelevantă”³ . În regiunea Aticii, au păstrat dialectul ionic, confirmând tradiția ateniană că teritoriul lor, deși atacat, nu a fost ocupat, și a devenit refugiu pentru popoare dispersate și un punct de plecare pentru imigrația viitoare⁴. Dar există și alte dovezi care infirmă această tradiție lucru sugerat de vestita întrecere dintre Poseidon și Atena pentru dominația Acropolei, când Atena a oferit un măslin sacru ca simbol și Poseidon un izvor mineral. Atena a învins dar Poseidon, sub forma unui șarpe, a primit și el dreptul de a trăi în continuare pe acest deal al Atenei⁵.

Totuși, atunci când începe istoria scrisă, cele câteva comunități independente din Atica renunțaseră la independența lor față de Atena și formaseră împreună cu ea un singur stat. Acest transfer de putere a fost comemorat la Atena de festivalul anual Synoikia iar Tucidide referindu-se la semnificația lui, afirmă că : „ Sub Cecropos și primi regi, până în vremea lui Tezeu, Atica a fost o regiune de comunități independente, fiecare cu propriile ei organe administrative și cu proprii ei magistrați, aceștia venind la regele Atenei doar pentru a se consulta cu el când se simțeau nesiguri. În toate celelalte perioade ei își rezolvau singuri problemele și unii chiar purtau războaie cu Atena... când Tezeu a devenit rege, fiind atât puternic cât și înțelept, aceste organe administrative cât și consilii ale megistraților independente au dispărut, Tezeu concentrându-le într-un singur organ administrativ și un singur consiliu... Tezeu a lăsat urmașilor săi un oraș mare”⁶.

Istoria veche a formelor de guvernare ateniene se aseamănă cu aceea a multor state grecești prin faptul general că monarhia, supusă mai multor restricții lasă locul aristocrației. Prima limitare a puterii regale realizată în aristocrație a fost instituirea unui *polemarchos* sau comandant militar. Comanda supremă a armatei, care aparținuseră regelui, i-a fost transferată lui, care era ales dintre aristocrați și de către ei. Următorul pas pare a fi fost răsturnarea casei regale de către puternica familie a Medontizilor. Medontizii nu au preluat ei înșiși titlul regal dar nici nu l-au abolit, creând funcția de *archonte* sau regent, care a uzurpat cele mai importante funcții ale regelui. Acastos Medontidul a fost primul archonte, acest lucru confirmat de faptul că deoarece arhonții din epocile următoare promiteau întodeauna că-și vor respecta jurământul la fel ca Acastos. Ei se apropiau însă de monarhie și într-un alt mod: fiecare regent era ales de comunitate, numai că această comunitate era obligată să aleagă pe cineva din familia Medontizilor. Următorul pas în slăbirea puterii acestui magistrat aproape regal a fost schimbarea regentei care a devenit dintr-o funcție pe viață una pe 10 ani. Aceasta reformă apare să fi fost efectuată pe la mijlocul sec. al VII-lea. Nu este sigur în acest moment Medontizii au lipsiți de

² „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 34.

³ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 34.

⁴ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 56.

⁵ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 115-116.

⁶ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 116

prerogativele lor regența devenind accesibilă tuturor nobililor. Următorul pas ne poartă pe un teren și mai solid regența devenind o funcție anuală⁷.

La mijlocul sec. al VII-lea î. Hr. puterea executivă din Atena se afla în mâinile a trei funcționari aleși anual: arhonte, regele și polemarhul. Arhonte era judecătorul suprem în toate procesele legale. Când își prelua funcția, el publica o declarație intactă în timpul arhontatului său proprietatea fiecărui cetățean. Ulterior această sferă a puterii judiciare a fost limitată și el judeca mai ales cazuri în care părinți afectați în vreun fel, orfani sau moștenitori erau implicați. El deținea locul cel mai important printre magistrați, avându-și reședința oficială în Prytaneion, unde se afla vatra comunității și numele său apărea în capul listelor oficiale, de unde purta și numele de epônimo. Polemarhul avea îndatoriri judiciare pe lângă faptul că era comandantul armatei. El își avea curtea în Epilykeion pe malurile râului Ilisos și acolo judeca toate cazurile în care erau implicați indivizi ce nu erau cetățeni ai Atenei. Astfel ceea ce arhonte reprezenta pentru cetățenii polemarhul reprezenta pentru clasa de coloniști străini numiți „meteci”. Regele își avea reședința în Stoua regală în Agora și îndeplinea funcții administrative religioase de stat și la conducerea anumitor cazuri judiciare legate de religie⁸.

3. MARI REFORMATORI

Principala problemă de atunci era că oamenii erau nemulțumiți de administrarea arbitrară a dreptății și insistau ca delictele și pedepsele să fie consfințite în scris.

Primul reformator care a reușit să transcrie în scris legislația ateniană a fost Dracon, care era renumit pentru calitățile sale de excelent legislator. Ulterior, s-a considerat că Dracon le-a arătat ateniilor cât erau de aspre legile lor și numele său a devenit proverbial ca legislator sever. Un orator atenian a devenit celebru la Atena pentru o epigramă ce spunea că legile lui Dracon nu erau scrise cu cerneală, ci cu sânge. Această idee a pornit de la faptul că anumite delictes minore, cum ar fi furtul unei verze, de pildă, erau pedepsite cu moartea⁹.

Un alt mare reformator a fost Solon, care a fost artote și arbitru în problemele staului, adresându-se concetățenilor la adunări în versuri. Solon a primit însărcinarea specială în 593 î.Hr. și în loc să facă o declarație obișnuită, că va păstra proprietatea tuturor nediminuată, el a proclamat anularea tuturor datoriilor și eliberarea tuturor celor care fuseseră întemnițați pentru datoriile lor (până atunci datoria era garantată de propria persoană) a bătut o nouă monedă mai valorasă ș.a.. În domeniul administrativ el a împărțit cetățenii în patru clase în funcție de averea lor (*medimni*, *pentacosimedimni*, *hippeis*, *zeugitai*). Principalele funcții în stat erau acela de arhonte, polemarh, care acum erau rezervate primei clase (*medimni*), apoi mai exista un consiliu, precum și Adunarea Poporului. Legile lui Solon erau înscrise pe tăblițe de lemn numite *axones*, care erau numerotate, iar fiecărui cetățean i se cerea să depună un jurământ că va respecta legile. Când se-a părăsit funcția, a fost asaltat de nemulțumiți și susținea că a întreprins totul fără a face favoruri și fără a se teme „*Mi-am aruncat scutul puternic – spunea el – asupra ambelor părți*”¹⁰.

⁷ „Istoria Greciei”, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 118

⁸ „Istoria Greciei”, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 118

⁹ „Istoria Greciei”, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 121

¹⁰ „Istoria Greciei”, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 123-124

Realizarea memorabilă a lui Clistene a fost invenția unei organizări cu totul noi, care a înlocuit triburile ioniene bazate pe legături de sânge, cu triburi definite teritorial ca bază a organizării politice(10). A înființat consiliul celor cinci sute bazat pe cele 10 triburi care dădeau câte 50 de membri, care erau aleși anual prin tragere la sorți, iar la investirea depuneau un jurământ că „ vor alege tot ce e mai bine pentru oraș”. Acest consiliu avea autoritate deplină în toate problemele statului cât și asupra celorlalți magistrați. Din punct de vedere militar fiecare trib trebuia să dea un regiment de hopoliți și un escadron de cavaleri iar în fruntea armatei erau aleși 10 generali din rândul celor 10 triburi¹¹.

4. RĂZBOAIELE DE APĂRARE

În secolul al V – lea î.Hr. apar noi amenințări mai ales din partea celei mai mari puteri din acele vremuri, Imperiul Persan.

Orașele grecești din Asia Mică care făceau parte din Imperiul Persan în frunte cu Miletul s-au răscolat contra stăpânirii persane fiind instigați de Atena. Răsculații sunt înfrânți lângă Efes de o armată persană. Perșii organizează atunci o expediție pentru a cucerii Atena, dar flota este scufundată de o furtună în dreptul Muntelui Athos și armata este obligată să se retragă. Darius conducătorul Imperiului Persan „ regele regilor” era hotărât însă să zdrobească Atena, de aceea organizează o nouă expediție de data aceasta trimițând circa 600 de corăbii – ne spune Herodot – lupta avân loc pe Câmpia de la Marathon (490 î.Hr.), unde persi și greci aveau forțe aproximativ egale cifrate la circa 10.000 de soldați, atenieni fiind conduși de Miltiade. Aceasta era însă prima înfrângere serioasă suferită de perși într-o mare bătălie (ne spune Herodot)¹².

În 480 î.Hr. noul rege al Imperiului Persan Xerxes organizează o nouă expediție împotriva Atenei trimițând circa 180.000 de oameni și 800 de trireme(Herodot exagerează acest număr la 5 mil. De soldați și peste 1200 de nave, o cifră exagerată dacă ne gândim la posibilitățile tehnice și materiale, teorie confirmată de majoritatea istoricilor)¹³.

Întreaga eladă se ridică și crează o confederație creând o armată de uscat și o flotă. Regele Spartei Leonidas conducea armata de uscat iar confruntarea a avut loc la Termopile, cu toate că a rezistat eroic în fața uriașei armate acesta moare iar armata este distrusă. Atena este evacuată de frica unei invazii, iar ultimele speranțe se îndreptau spre flotă. Înfrunatarea finală are loc la Salamina între flota grecească și cea persană, sorții favorizându-i pe greci. Dar lupta continuă în anul următor în 479 î.Hr. la Plateea când învinge din nou greci, astfel aceștia timp de un secol și jumătate nu vor mai îndrăzni să întreprindă o altă expediție iar Alexandru Macedon va obține împotriva monarhiei asiatice ceea ce Xerxes nu a reușit să obțină împotriva statelor libere ale Eladei.

Satele eladei pentru a preveni o nouă invazie a Imperiului Persan constituie „ Liga de la Delos”, în Insula Delos, unde fiecare polis contribuie cu bani sau flota pentru a preveni o nouă invazie, fiecare oraș având câte un vot în total 150 care erau controlate de Atena iar arhitectul acestei alianțe a fost Temistocle.

¹¹ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 136-138

¹² „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 157-160

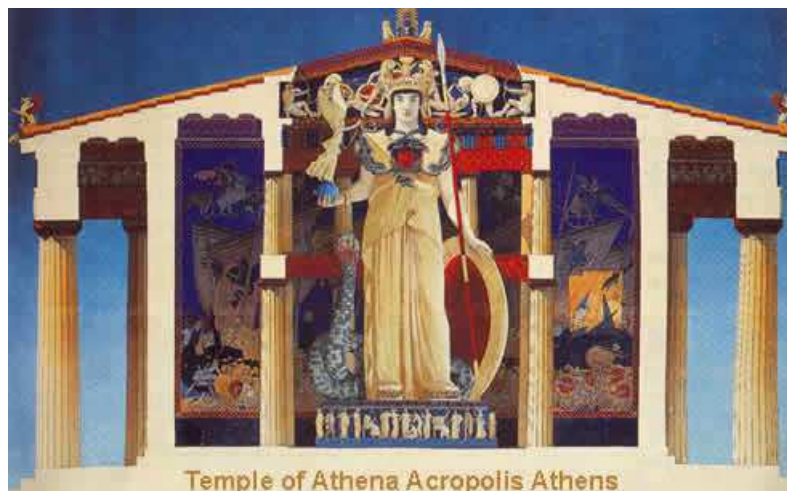
¹³ „ Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 167-176

Tot în acea perioadă Atena fortifică atât orașul cât și drumul și portul care făceau legătura cu marea, pentru că în acea vreme Atena era cea mai mare putere maritimă a eladei, astfel asigurânduși o preponderență atât militară cât și politică, față de celelalte state.

În timpul lui Pericle 443 – 429 î.Hr. Atena cunoaște maxima înflorire a democrației, iar principala caracteristică era plata funcțiilor astfel orice cetățean putea accede la o funcție înaltă în stat. Motoarele acestei noi democrații erau tragerea la sorți și funcțiile plătite, iar greul problemelor publice era dus de către cetățenii bogați, nu de către cei săraci¹⁴.

Atena a dus la îndeplinirea unui amplu program de restaurarea a templelor din oraș și din teritoriile dependente făcându-le mai mărețe, dar construind și altele:

- Statuia gigantică a Atenei Promachos – lucrată în bronz de Fideas.

¹⁴ „Istoria Greciei,, - J.B. Bury, Russell Meiggs, Ed. All, pag 216-217

- **Templul Parthenon** – Fideas a realizat decorațiunile exterioare

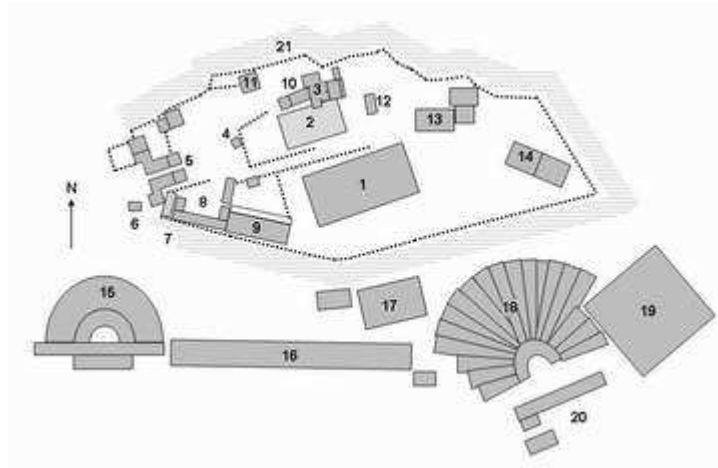
- **Templul Atenei Nike**

- **Templul lui Hefaistos**

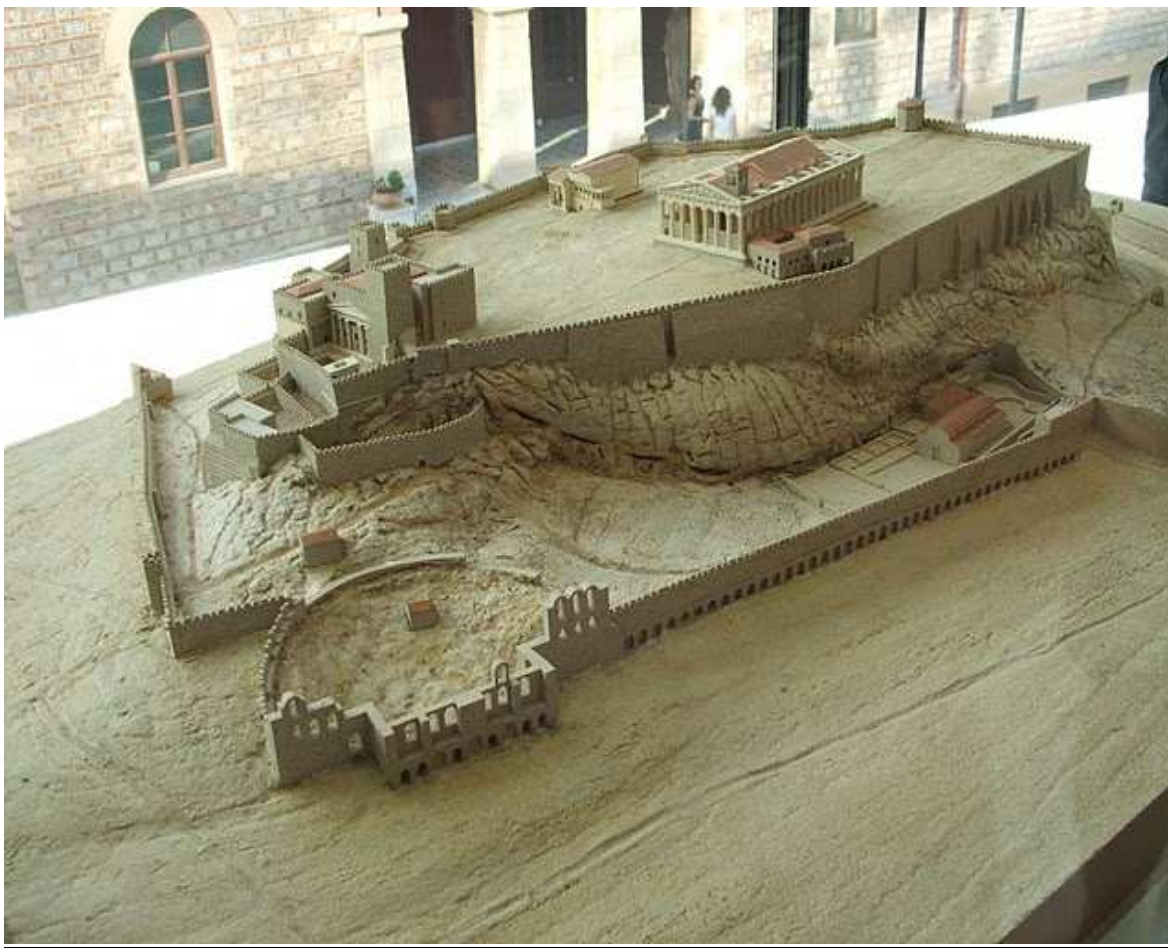
- Acropole plan

1. Partheneon
2. Vechiul Templu al Atenei
3. Erechtheum
4. Statuaia Atenei Promachos
5. Propylaea
6. Templul Atenei Naike
7. Eleusinion
8. Sanctuarul zeiței Artemis
9. Chalkothorion
10. Pandroseion
11. Arrephorion

12. Alatrul Atenei
13. Sanctuarul lui Zeus Polieus
14. Sactuarul lui Pandion
15. Odeon de Herodes Atticus
16. Piatra de Eumenes
17. Sanctuarul lui Asclepius sau Asclepieion
18. Teatrul lui Dionysus Eleuthereus
19. Odeonul lui Pericle
20. Temenos lui Dionysus Eleuthereus
21. Aglaureion

- *Macheta așa cum arăta Acropope în antichitate*

5. SFÂRȘITUL DEMOCRAȚIEI ATENIENE

Momentul care marchează declinul și sfârșitul democrației Ateniene este marcată de Războiul Peleoponesiac (431 – 404 î.Hr.), care a avut ca preludiu două colonii corintice Corcyra și Potideea. Războiul a avut ca protagoniști cele două mari puteri ale eladei și anume Atena și Sparta care a antrenat întreaga eladă, conflictele sau succedat dar în cele din urmă victoria a fost de partea Spartei. Pe parcursul războiului Atena și-a pierdut puterea militară și economică care va duce în cele din urmă la instaurarea tiraniei și sfârșitul democrației Ateniene.

6. PERIOADA ELENISTICĂ

După înfrângerea flotei spartane la Naxos (376 î.Hr.) orașul stat renaște și redobândește supremația maritimă. În anii 325 – 322 î.Hr. Atena face o tentativă de a se scutura de jugul macedonean. O perioadă tulburătoare au fost luptele dintre generali macedoneni (diodohi), Atena și celelalte orașe grecești devin libere în 196 î.Hr., dar libertatea lor va fi mai mult formală, pentru că statul roman care le-o dăruise, va pune stăpânire asupra lor. În acest timp Atena nu mai este decât un imperatnt centru de cultură. Școala de filozofie de aici, era un fel de Universitatea lumi antice, frecventată de numeroși tineri veniți din diferite părți ale statului roman.

7. CONCLUZII

- Zilele de aur ale cetăți au luat sfârși odată cu intrarea sub stăpânire a eladei în Imperiul Roman. Grecii au înșuflat romanității acea cultură și civilizație care au adus măreția acestui popor.
- Grecii nu au înțeles decât foarte târziu că civilizația lor a apus, pentru că o mare civilizație se cramponează întodeauna de trecut, nevrând sau nedorind să renunțe la măreția de altădată.
- Poporul grec de azi, privește cu mândrie la trecutul lui, dar dorește să-și redobândească măreția din trecut, devenind astăzi unul din stâlpi care susțin fundația Europei de mâine.

BIBLIOGRAFIE

- „ **CAPITALELE LUMII**” – Vasile Cucu, Gabriel Florin Matei, Nicolae Vesenciuc, coord. Dr Docent Victor Tufescu, Ed. Enciclopedică, București 1971
- „**ISTORIA GRECIEI**” – J.B. Bury, Russell Meiggs, ED. ALL, 2006
- „ **LUMEA COMPLETĂ A MITOLOGIEI GRECEȘTI**” – Richart Buxton, Ed. Aquila, 2006
- „ **CHEIA CUNOAȘTERII**” – Reader's Digest, București, 2007